

fajta irányzatú, nem pedig elsősorban szórakoztató jellegű regényre lenne szükség. Tehát szem előtt tartva ezt a követelményt, nem enged meg, hogy védenői felesleges bonyodalmakba keveredjenek, hiszen mindannyian — kivéve Jasi — tizenhat éven aluliak. Am ha mégis így alakul a helyzet: »Rita Okéval a bokrok mögött!«... — akkor feltétlenül le kell csillapítani a kedélyeket, s Dinant meg kell szabadítani a húga miatti aggodalmából fakadó felesleges kételyektől, amire tulajdonképpen nincs is oka, mert Rita és Oké csak azért tűntek el a bokrok mögötti erdei tisztáson, hogy ott táncoljanak.

A három fiú és a két lány gyakran úgy véli, hogy Jasinak nincs joga arra, hogy korlátozza őket. De a lázongás hiábavaló, mert Jasi feladata az, hogy titkos megbízatású pedagógusként gyámkodjon a társaság felett. Természetesen mindent kellő tapintattal teszi, nehogy csorbítsa pajtásai tekintélyét, s hogy ne sértse önérzetüket azzal, hogy úgy viszonyul hozzájuk, mint a gyerekekhez szokás.

Az írónő miközben szórakoztatja ifjú olvasóit, imitt-amott erkölcsi »rejtvényt« ad fel leckeként. Számolva azonban azzal, hogy a megoldás nem is olyan egyszerű, néhány mondat erejéig tartó feszültség után elárulja a megoldás leg egyszerűbb módját, illetve Jasira bízza, hogy indokolja meg, miért oktat, miért irányít, miért játssza a nevelő szerepét. Habár a regény vezérfonala a serdülők életszemléletének szintjével párhuzamosan fut, olykor még Jasi, a felnőtt sem tudja meggyőzni kiskorú pajtásait a

felől, hogy tulajdonképpen jót akar nekik, és hogy az adott helyzetben miért éppen a legcélszerűbben intézkedik.

Olykor a változatosság pszichikai szükségszerűségének pusztá tényéből adódóan még Jasinak is kegyvesztettnek kell lennie. Legalábbis a még tisztázatlan helyzetképekből vonható le ilyen következtetés. A zajló események azonban mégiscsak az általa képviselt erkölcsi állásfoglalást igazolják. A legmegfelelőbb időpontban világosítja fel kis barátait afelől, hogy a »kölcsonvett« kombi a saját tulajdona, s ily módon feloldja a feszültséget és mentesíti őket a büntudat terhe alól. Ezzel azonban még nem sikerült megszüntetnie a kételyeket, hogy mégiscsak »forral« ellenük valamit. Időközben váratlanul megjelenik Imi apja, aki már öt éve elhagyta a családját. Hosszas magyarázkodás és eszmecsere után sikerül meggyőznie fiát, hogy anyja is felelős a családi közönség felbomlásáért. Így kezdődik Imi lelki válsága és anyja iránti rajongásának halványulása. Egyébként ez a jelenet a regény legdrámaibb mozzanata, amely arra döbent rá az ifjú olvasót, hogy Imi túl korán találkozott a férfivá érés könyörtelen hírnökével.

Burkus Valéria igényt keltő szándékkal, a regényírás klasszikus elemeinek alkalmazásával, türelmes pedagógusként, helyenként csaknem a mesemondás örök érvényű törvényszerűségének megfelelően szövegeti a gazdag, sokszínű élményanyagot, hogy szórakoztatva oktasson és előkészítse ifjú olvasóit az élet számtalan nehéz feladatának megoldására.

ALMÁSI TIBOR

AZ ELIDEGENEDÉS TRAGÉDIÁJA

MIRNICS ZSUZSA: *Ellopott csillagok*.
Forum, Újvidék, 1973.

Mirnics Zsuzsa *Ellopott csillagok* című ifjúsági regénye a gyermek és szülő egymástól való elidegenedé-

sének tragédiájára utal, s annak erkölcsi, pedagógiai, szociális és egyéb vonatkozásai tényezőit tartalmazza,

amelyek olykor élethű alakzatukban, nagyobbára azonban kissé eltorzulva, deformálódva vonulnak végig a cselekményen, miközben a regény főszereplője, Lia, akit tizenhat éves koráig az otthon és a szülői szeretet védőbástyája oltalmazott az élet viszontagságaival szemben, mind nyugtalanabban, elveszettebben igyekszik magyarázatot találni a számára még érthetetlen jelenségekre.

Lia és anyja korábbi, jópajtási viszonyának kibontakozását tömören, megkapóan szemlélteti néhány, igen valószínű ható képsor és párbeszéd, s így megtudjuk, hogy az akkor még tizenhárom éves kislány nagyon szeretné, ha anyja szülne egy testvérkét. Hogy Lia volóban szereti és ennek folytán befolyásolhatja is anyját, s hogy kettőjük kapcsolata ekkor még olyan, mintha barátok lennének, igazolják a fejlemények is. Megszületik a húgocskája, Ani, s az újszülött létrejötté a szeretet újabb, élő, tapintható és kölcsönös bizonyítéka. Lia még nagyobb rajongással szereti Anyut, aki »más volt, mint a többi anyu«.

De bekövetkezik a változás, a kislány számára eleinte félelmetes és ismeretlen, meghökkentő tényező-kön alapuló fordulat. Anyu, a csillagász, külföldi tanulmányútra megy, és ezzel kezdetét veszi az elidegenedés folyamata, ugyanis Liát éppen akkor hagyják magára, amikor még nem képes arra, hogy felmérje, mi van apuval, mi történik az iskolában, a rokoni környezetben és általában a felnőttek világában.

A szerző az események lavináját zúdítja a tizenhat éves lányra, akinek sejtelme sincs még arról, hogy milyen megpróbáltatásokkal és kísértésekkel kell megbirkóznia, hiszen még a hirtelen bekövetkezett egyedüllét okozta fizikai fájdalom emészti. Eleinte azzal vigasztalja magát, hogy apu mégiscsak itthon van. Am minden hiába (az író nem egy rendkívüli képességekkel rendelkező, találatkőny, tapintatos, s a gyermeke lelki válságára rádöbbenő apát ábrázol, akit pedagógiai eszményképként állíthatna ifjú olvasói elé), mert apu csak egy átlagember, utazó tisztviselő, aki hivatali kötelezettségei ürügyén lelemibb szülői és emberi kötelezettségeinek gyakorlását is elmulasztja

lányával szemben, aki azonban az egyre nagyobb súllyal ránehezedő problémának terhe alatt sem roppan össze, s mindvégig pozitív hős marad.

Szinte már természetellenesen hatna következetesen erkölcsös, tántoríthatatlan jelleme, s az olvasó talán már-már gyanakodna is amiatt, hogy ennyi ingatag, visszataszítóan maradi, az anyagi javakért a fejlődés legszebb és legemberibb vívmányait is feláldozni kész rokon környezetében, továbbá a karrierizmus felé hajló, mogorva, közömbös, sőt élvhajhász pedagógus mellett miként képes Lia ekkora erőfeszítésre. Azonban a döntő pillanatokban, amikor a kétségbeesett kislány már-már feladja a küzdelmet, az író a negatív jellemekkel szembeállítja Alfa néni, a matematikatanárnő csupaszív lényét, és az igazságért a legbonyolultabb és kitalátatlan helyzetek közepette is merészen sikra szálló osztályfőnököt.

Elismerésre méltó Mirnics Zsuzsának az a törekvése is, hogy az olvasmányos és szórakoztató, olykor meghatóan kedves és izgalmas képsorok láncolatába mindig a döntő pillanatban iktassa be a tanulságos jeleneteket és oldja fel a lélektani feszültséget. A mű olvasmányos jellege még inkább kidomborodik azáltal, hogy az említett jelenetek nem mesterséges beállítottságú, idealizált pedagógiai és erkölcsi céltű mozai-
kók, hanem a mű ifjú szereplőinek az izlését, erkölcsi meggyőződését, kibontakozófélben levő egészséges világnézetét megörökítő események, amelyek — attól függően, hogy ellenszenves, vagy rokonszenves kortársak cselekedetének vetületét képezik-e — elmélkedésre, sőt ellenállásra, saját állásfoglalásra készítik az ifjú olvasót.

Sőt nemcsak a minden rosszat feloldó elmélkedés szükségességét sugallják, hanem mintegy próbatételnek, tűzkeresztségnek vetik alá a mesekönyvek birodalmából az élet valóságosabb területei felé tartó s lassanként felnőtté cseperedő fiatalokat.

Mire azonban az érzelem rádöbben a rideg valóságra, addigra, — mint Lia esetében is — a szenvedő lélek már átvészelte az elidegenedés tragédiájának minden velejáróját, a magány kínját, a szülői önző-

ségből való kiábrándulás fájalmát, a felnőttek gyengesége és tanácsatlansága okozta kudarcot. És ezek után vagy példamutató hőssé alakul át a való világ erkölcsi akadályait legyőző fiatal, vagy pedig, mint Lia unokanővére, Zsu, megalkuvó lesz és — ifjúkori eszményeit feladva — megelégszik az anyagi jóléten alapuló javakkal és átlagemberré válik.

Az is igaz, hogy az elhagyatottság tövises útjain még Lia erős jellemének kibontakozása sem mindig eszményi. Gyakran kényszerül arra, hogy hazudjon, képmutató legyen és apróbb csinytevéseket kövessen el. És mégsem visszataszító, amit művel, mert mindezt a rokonok, lelki válságainak okát nem ismerő tanárai ellene irányuló támadásainak elhárítása céljából, önvédelemből teszi. A környezetében élő felnőttek csak azt látják, hogy vétett az iskolaszabályok és a család tekintélye ellen, s az elidegenedés tragédiájá-

nak folyamata azzal teljesedik be, hogy Liát a legkevésbé érti meg a látogatóba hazatérő anyja, akiről kiderül, hogy elhanyagolja tanulmányait, s inkább kalandokba bocsátkozik.

A regény szinte szuggesztív erővel kényszeríti az olvasót arra, hogy feltegye a kérdést: mi legyen a magukra hagyott fiatalokkal? Azonban nemcsak fizikai értelemben vett magányról van itt szó, hanem a lélek árvaságáról is, hiszen nagyon sok fiatal a látszatra leggondosabb szülői felügyelet mellett is elhagyatottnak érzi magát.

Mirnice Zsuzsa regénye meghökentető tárgyilagossággal és alapos-sággal szemlélteti a magányból adódó sokféle problémát, s annak lélektani, szociális és egyéb következményét. Egyik-másik fejezete szinte vádbeszéd a szülői felelőtlenség, szüklátókörűség és a társadalmi közöny ellen.

ALMÁSI TIBOR

ESZMÉLÉS ÉS ÖNKERESÉS

SLAVKO MATKOVIĆ: *Cvetovi saznanja.*

Rukovet, Subotica, 1973.

ŽARKO RAFAJLOVIĆ: *Pege na sunčanom satu.*

Rukovet, Subotica, 1973.

Ahogy a szimultán fordító a beszélő és a hallgató közé ékelődik, s az üres hangfolyamat értelemmel gazdagítja, olyasféleképpen áll író és olvasó közé az, aki közvetít, méltat, értékkel, segíti az utóbbit, hogy útját az alkotás felé megtalálja, hogy válogatni tudjon, hogy gondolkodjék. Persze »az aranykulcsot a kert felé« ritkán találja meg, hiszen nem több meglepetésekre, titokzatos varázslatokra döbbenő Alicenél Cso-daországban.

Keresem tehát a kulcsot Slavko Matković és Žarko Rafajlović költészetéhez. A kötetek címe az első útmutató: *Az eszmélés virágai* és

Foltok a napórán. Néhány virág és néhány folt. Az első eszmélésből fakad, annak terméke; a másik folt, de furcsa módon nem napfolt, hanem napórán folt. Az eszmélésből más is sarjadt, de nekünk csak a virágokat mutatja, az említett folyamat legjavát. A napóra időmérő-eszköz. Ha foltok vannak rajta, nem kifogástalan, meghibásodott. Ezeket az árnyalatokat határozzák meg Žarko Rafajlović versei?

Mondom, a zár nyitját kutatom... Slavko Matković életrajzából megjegyzem, hogy képzőművész is. Nyomon vagyok-e, ha a versekben előforduló színeket számolom?